

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Quartum Historiae Ecclesiasticae
Socratis Scholastici.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

HENRICI VALESII
 ANNOTATIONES
 IN LIBRUM QUARTUM
 HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
 SOCRATIS SCHOLASTICI.

In Caput Primum.

Pag. 210. **Ε**Ν τῇ αὐτῇ ὑπαταίᾳ. Non dubito, quin Socrates scripserit ἐν τῇ αὐτῇ ὑπαταίᾳ. Id est, eodem Consulatu, Joviani scilicet Augusti & Varoniani nobilissimi pueri.

Pag. 211. ἡ ἀφίναϊ τὸν χριστιανισμόν. Malim scribere ἡ ἀφίνας. Cum enim præcesserit τὰς ζώνας μάλλον ἀφίνας ἢ ἄνδρα, infusa esset ejusdem verbi repetitio.

οἱ ἐν σελιουκαίᾳ διδάξαντες. Assentior Christophorono, qui pro διδάξαντες legit δινηξάντες ἀπὸς τὰς ἀπὸ ἁγίου. Quam scripturam in versione mea secutus sum. Posset etiam legi διακεξάντες, ac fortasse rectius. Nicephorus vero hunc Socratis locum ita interpolavit: διδάξαντες ἂν οἱ οἱ ἀκούοντες. Id est, Eadem, qua Acacius sentientes. Pessime.

In Caput IV.

Pag. 213. Μικρὸν τὸ ἔμπροσθεν & τὸ. Musculus & Christophoronus μικρὸν ἔμπροσθεν paulo antea interpretati sunt, quasi esset μικρὸν πρότερον. Ego vero locum mendosum esse puto, & levi mutatione ita restituendum: μικρὸν τὸ ἔμπροσθεν, & τότε ἐν τῇ κατὰ λάμψαν σινώδῳ συνέδρῳ φανερώτερον. Loquitur de secula Macedonii, quam hæcænus quidem obscuram & ignobilem fuisse dicit: tunc vero in Synodo Lampsacena plurimum innotuisse. Mihi quidem dubium non est, quin Socrates ita scripserit, ut emendavi. De hac Synodo Lampsacena consulendus est Baronius ad annum Christi 365.

In Caput V.

τὰ τὸ πολέμων ἐπέθετο. Epiphanius vertit: bella parabantur. Christophoronus vero sensum magis sequens quàm verba, interpretatur, bellum gens captum est. Sed si vim ac proprietatem Græcæ dictionis exprimere velimus, vertendum est: bella incubuerunt, belli vis grassata est.

Pag. 214. Ὡς ἔχουσιν εἶχε. Scribendum videtur ἔχει, quod confirmat Epiphanius Scholasticus.

A τὰς πρὸ ἀποδότας. Addenda est particula hoc modo: τὰς πρὸ ἀποδότας. Quod confirmat Epiphanius versio. Cæterum de Agilone & Gomoario Ducibus Procopii nihil hujusmodi scribit Ammianus Marcellinus. Eos quidem ad Valentis partes transfugisse testatur ille quidem: sed ferris dissectos esse non dicit. Id tantum scribit Marcellinus Florentium & Barcalbam Tribunos, post Nacoliensem pugnam Procopium victum tradidisse Valenti. Et Procopio quidem statim caput abscissum; Florentium vero & Barcalbam eodem supplicio paulo post affectos esse. Proinde falsa sunt, tum quæ de Agilone & Gomoario, tum quæ de Procopii exitu hic narrantur à Socrate. Philostorgius quoque in libro nono scribit, Procopium quidem capite truncatum: Florentium vero, qui illum Valentem tradiderat, crematum fuisse.

Ἐπαμφοδίντων. Corruptus est hic locus, ut satis apparet. Quem quidem ego ita restituendum puto. Ἐπειτα τὰ δίδρα Ἐπαμφοδίντα ἀφίκει ἰσθμῶς.

In Caput VII.

Ἐἰς βλασφημίαν ἤξειπσε. Codex Florentinus scriptum habet εἰς βλασφημίας. Quod confirmat versio Epiphanius Scholasticus.

τῆς ἐπιστολῆς τῆς συνοδῆς λαβῆς. In codice Florentino scriptum habetur τῆς συνοδῆς ἐπιστολῆς.

τὸν ἐυνόμιον εὐθέως. ἀπὸς πλεῖς ἐπιστολῶν τῶν κυρίων. Male Socrates promotionem Eunomii ad Episcopatum Cyzicenum confert in tempora Valentis Augusti. Eunomius enim sub Imp. Constantio factus est Episcopus Cyzici in Synodo Constantinopolitana, quæ Seleucienstem proxime subsecuta est, ut diserte scribit Philostorgius in libro 5. cap. 3. & Theodorus in libro 2. Historiæ cap. 27. & 29. qui res Eunomii longe accuratius scripsere quàm Socrates. Certe Valentis temporibus Eunomius in exilium missus est à Valente, eo, quod tyranno Procopio favisse diceretur, ut tradit Philostorgius. Tantum abest, ut Cyziceno Episcopatu donatus tunc fuerit. Socratis errorem sequutus est Sozomenus in libro 6. cap. 8.

ὡς ἐν ἰστορίᾳ κατὰ πλῆθος. Scribendum est proculdubio κατ' αὐτῶν. Quod miror à Christophorono animadvertum non fuisse. Atqui Epiphanius veram ei lectionem commonstrare poterat. Sic enim vertit, cum illuc venisset &c.

Pag. 216. *Ἐκλογὴ ἐπισκοπῶν*. In civilibus officiis ac militaribus, alii erant in actu positi; alii vacantes: qui præcincti honore otiosi cinguli dicuntur in codice. Sic Tribuni vacantes dicuntur ab Ammiano Marcellino, ut illic notavi. Eodem modo Episcopi vacantes dicuntur à Socrate, qui nudum nomen habebant Episcopi, absque Ecclesia, absque clero & populo, cui præessent. Cujusmodi fere sunt, qui hodie vocantur Episcopi in partibus Infidelium. Talis igitur fuit tunc Eunomius, cum à Cyzicenis expulsi, maneret Constantinopoli apud Eudoxium. Quod contigit Constantii temporibus, non autem Valentis, ut tradit Socrates. Porro pulso Eunomio Eleusius ut verisimile est, pristinam sedem recuperavit.

In Caput VIII.

Πρῶτον ἀπέλευσαν. Malim scribere ἀεὶ εἶναι, quod & in versione mea sum secutus. Cæterum Chalcedonenses ob illam defectiorem, non solum mentionem suorum subversione multati sunt, verum etiam hæc infamia notati, ne quis unquam Chalcedonensium ad ullam administrationem promoveretur. Testatur id Isidorus Pelusiota in libro 1. epistola 485. *καὶ ἡμεῖς τὸ κατὰ τὴν ἀρχαίαν*. Scribe meo periculo *καὶ ἡμεῖς*. Nam Carthaginenses nihil faciunt ad hunc locum, quippe qui non essent subiecti Orientis Imperio, de quo illic loquitur Isidorus.

Ἐπισημασμένη καὶ καταστῆται. De his terminis Constantianis loquitur etiam Sozomenus in libro 8. capite 22. Erant autem in regione decima urbis Constantinopolitana, ut docet vetus descriptio urbis illius. Ammianus quoque Marcellinus in libro 3. lavacrum à Valente apud Constantinopolim exstructum esse scribit ex lapidibus murorum Chalcedonensium. Verum Cedrenus & Zonaras ex his lapidibus non lavacrum, sed aqueductum ædificatum esse scribunt. Quæ inter se non pugnant. Ad lavacrum enim necessarius fuit aqueductus. Opus sane memorabile, cujus meminit Themistius in oratione decennali ad Valentem, & Gregorius Nazianzenus in oratione 25. qui hunc Valentis aqueductum, subterraneum & ærium fluvium eleganter appellat. Ita etiam Themistius in amatorio, seu de Regia pulchritudine ad Gratianum; cujus locum hæc apponam eo libentius, quod nondum edita est hæc oratio: *αἱ δὲ ὑποδαμνῶσαι ἰλιβάτους, φωνῆσαι ἕλαιοι ἐναίετοι, σαυρὴ τὰ ναῦτα ἀπακασμένα, πλεῖον ἢ σαδύς χυλίας ἀνάθη καὶ κατάθη, ἕτι ἄνθρωποι κατὰ τὴν διαδραμασίαν, καὶ ἕτι ὑποδαμνῶσαι, ἕτι ἐνοχλεῖσαι, σμυροῖται, ἕτι ὑπυρρόφοι. καὶ ἡκαστὸν ἰδίῳ ᾄδει, καὶ ἕτι, &c.* Porro apud Socratem libentius legerem *καταστῆται*, quàm *καταστῆται*. Nam Constantianæ,

A termæ à Constantio Imperatore ædificatæ sunt, ut nomen ipsum indicat. Carosianæ vero à Valente absolutæ sunt & dedicatæ post Consulatum Gratiani III. & Æquitii, agente Præfecto urbis Constantinopolitana Vindalonio Magno, ut scribit Idatius in Fastis & auctor Chronici Alexandrini. Sic autem dictæ sunt à Carosia Valentis filia, ut testatur Sozomenus in libro sexto. Erantque in regione urbis septima, ut docet descriptio urbis Constantinopolitana.

κλέαρχος ἱπάρχος ἀντὶ τῆς πόλεως. Hic est Pag. 217.

Clearchus, qui postea Consul fuit cum Richomere, Principatu Theodosii. De eodem loquitur Eunapius in vita Maximi Philosophi. Et primum quidem Asia Vicarium fuisse dicit tempore belli Procopiani: postea vero Præconsulem totius Asia à Valente factum, ob egregiam operam, quam bello Procopii navaverat. Sunt ad eundem Clearchum epistolæ Libanii complures in libro quarto & quinto, quibus eum magno opere laudat, & Asia cum Imperio præfuisse significat. Fuit autem Præfectus urbi, Modesto & Arinthæo Consulibus, ut discimus ex codice Theodosiano.

Ὀδὸν τῶν μύριον. Nymphæum vocat Cedrenus ac Zonaras. Differunt autem Nymphæa à Termis, ut patet ex descriptione urbis Constantinopolitana. Nam Nymphæa quidem sunt nympharum templa, fontibus amœnis irrigua, ut olim notavi ad Ammianum Marcellinum.

In Caput IX.

Ἐν ἱστορίᾳ ἐν δημοσίᾳ λυτὰ. Falsum est, Pag. 218. quod ait Socrates, Anastasianas balneas, quæ erant Constantinopoli, ita dictas fuisse ab Anastasia Valentis filia, & à Valente ædificatas. Immo à Constantino Maximo ædificatæ sunt, & ex sororis ipsius nomine Anastasianæ appellatæ. Docet id Ammianus Marcellinus in libro 26. ubi tyrannidem Procopii describit: *Idem Procopius diducit in cogitationes varias, Anastasianas balneas petiit, a sorore Constantini cognominatas*. Ad quem locum jam pridem notavi, Anastasiam Constantini sororem nuptam fuisse Bassiano Cæsari. Exstitit postea in Britannia vir quidam nobilis atque eruditus, qui hanc meam annotationem reprehendit, & Bassianum Cæsarem fuisse pertinaciter negavit. Quanam igitur ratione motus id affirmaverim, paucis hoc loco dicam. Cum Imperator Constantinus, victo Maxentio, Constantiam sororem suam nuptui tradidisset Licinio, paulo post reversus in Gallias, Constantium fratrem suum ad Licinium misit, suadens ut Bassianus Cæsar fieret; cui nupta erat altera Constantini soror Anastasia. Sed Licinio talia frustrante, per Semicionem Bassiani fratrem, qui ipsi fidus erat, in Constantinum Bassianum armatur. Qui tamen in conatu deprehensus à Constantino jubente convictus & stratus est. Cuius Semicionis auctor insidias non posceretur ad panem, negante Licinio fracta concordia est. Ita legitur in excerptis de vita Constantini, quæ olim

edidi ad calcem Ammiani Marcellini. Ex quibus ita concludo, primùm quidem Constantinum apud Licinium egisse, ut Bassianus Cæsar fieret; deinde Bassianum à Licinio sollicitatum, non solum conspirasse adversus Constantinum, sed etiam bellum ei intulisse. Tyrannidem ergo Bassianus arripuerit necesse est, ac proinde Cæsaris nomen per vim assumpserit, quod Constantinus ei dare cogitabat, si consensus accessisset Licinii. His rationibus impulsus, Bassianum Cæsarem appellavi, quem tamen tyrannum potius, nec legitimum Cæsarem unquam fuisse fateor. Porro cum Anastasiaz balneæ fuerint Constantinopoli ante tumultum Procopii, sicut ex Ammiano Marcellino ostendimus, satis inde colligitur eas à Valente extructas non esse, quippe qui eo tempore recens adhuc Imperium administraret. Cæterum in hoc Socratis loco scribendum est *διμύστα λυτρά*.

In Caput X.

Κατὰ τὴν αὐτῶν ὑπατεύων, βαλντινιανῶ τῶ βασιλεῖ. Errat hic graviter Socrates. Valentinianus enim junior, qui natus est Gratiano & Dagalaifo Consulibus, non Valentini, sed Valentis Augusti filius fuit. Id docet aperte Idatius in Fastis: *Gratiano Nob. & Dagalaifo Consulibus. His Consulibus natus est Valentinianus junior, filius Augusti Valentis, die 15. Kalend. Februariæ.* Scio quidem in editione Jacobi Sirmundi vulgo legi, *filius Augusti Valentiniani.* Verum in vetustissimo codice manuscripto Collegii Claræmontani, ex quo Jacobus Sirmundus olim hos Fastos edidit, diserte scriptum inveni, *filius Augusti Valentis.* Sed præter testimonium horum Fastorum, multis aliis argumentis evinci potest, Valentinianum hunc juniorem, qui natus est Gratiano & Dagalaifo Consulibus anno trecentesimo sexagesimo sexto natalis Dominici, filium fuisse Valentis Augusti. Hic enim ipse est, ut inter omnes constat, qui postea Consul fuit cum Victore, anno Christi 369. & cui Themistius orationem Consularem dixit, quæ hodieque exstat sub hoc titulo: *προσρηπτικὸς βαλντινιανῶν τῶν.* Porro in hac oratione Themistius passim Valentem Valentiniani hujus patrem, & Gratianum *ἀνεψιόν*, id est patruelem appellat. Exempli gratiâ pag. 253. *ἐπιτὸν ἀρχαίαις πειθερόμενον σουκρατινῆς τῶ πατρὸς σουκρατινῆς* & reliqua. Præterea eadem atque interitum tyranni Procopii, ortu ejusdem Valentiniani significatam esse à Deo affirmat Themistius, pagina 254. Certe Valentinianus junior natus est Gratiano & Dagalaifo Consulibus, die 15. Kalend. Februariæ, ut legitur in Fastis Idatii, & in Chronico Alexandrino. Quo anno Procopius tyrannus à Valente superatus est die 6. Kalendas Junias, ut in iisdem Fastis habetur. At si Valentinianus hic junior Valentiniani senioris fuisset filius, ejus ortus nihil significasset Valenti. Deinde si hic

A Valentinianus Valentiniani senioris revera filius fuit, cur in Oriente versatus est? Quomodo in tam longinquam peregrinationem à patre mitti potuit adhuc infans? Nam Valentem in expeditione Gothica comitatus est, teste Themistio non procul ab initio hujus orationis. Denique constat ex oratione quinquennali Themistii sub finem, Valenti filium fuisse unicum, tunc cum quinquennalia ageret, hoc est anno Dominici natalis 368. Cum igitur anno sequente Valentinianus nobilissimus Consul factus fuerit in Oriente, non alius potest hic esse quàm Valenti filius. Et Themistius quidem in calce orationis quinquennalis, postquam de illo unico Valentis filio locutus est, hæc subjicit verba: *ὅτι ἐν τῷ ἀλιξανδρον ποισαίμω, καὶ θρίμω αὐτῶν τοῦτον αὐχῆσει φιλοσοφία.* In exhortatione vero, quam anno sequenti dixit Valentiniano juniore iisdem pene verbis puerum alloquitur *διτὸν ἰδιῶ πατρί, ἔπι τῶν ἐμῶν καθίξου γούτων.* Et paulo post: *συμπαιδαγωγῆσαι δὲ σε ἐμοὶ πλάται καὶ ἀριστοτέλει, οἳ ἐπὶ μέγαν ἀλιξανδρον ἰποδαγωγῆσαν.* Ex quo apparet, unum eundemque esse, de quo Themistius utrobique loquitur; ac proinde Valentinianum juniorem, quem in exhortatione illa Themistius alloquitur, eum ipsum esse Valentis unicum filium. Cæterum hic Valentinianus junior alio nomine etiam Galates dictus est. Sic enim cum appellat Socrates atque Sozomenus. Ac Sozomenus quidem in libro sexto capite decimo quinto diserte affirmat Valentini unicum fuisse filium ex Dominicâ uxore, nomine Galaten. Cum igitur constet ex iis, quæ proxime dixi, Valentinianum nobilissimum Valentis filium fuisse, unus idemque sit necesse est Valentinianus & Galates. Equidem creditur Galatæ cognomentum puero inditum fuisse, ex eo, quod in Galatiâ natus sit, tunc cum Valens adversus Procopium bellum gereret. Porro Sozomeni ac Socratis error ex eo manasse mihi videtur, quod duos Valentinianos juniore, alterum Valentis; alterum Valentiniani senioris filium inter se confuderunt, & ex duobus unum fecerunt. Putarunt enim Valentinianum nobilissimum, qui Consul fuit cum Victore, eundem esse cum Valentiniano juniore, qui post mortem patris sui Valentiniani senioris Imperium tenuit cum Gratiano. Sed hunc errorem jam pridem refutavi in annotationibus ad librum 30. Ammiani Marcellini.

In Caput XI.

ὅτι δὲ μὲν καισαρῆας. Basilius Episcopus Cæ. Pag. 119. *farex* in Cappadocia factus est anno Christi trecentesimo sexagesimo nono, ut recte observavit Baronius. Socrates tamen Episcopatum Basiliæ paulo vetustiore facere videtur. Cum enim hoc loco ea referat, quæ gesta sunt Valentiniano iterum & Valente iterum Consulibus, qui fuit annus Christi trecentesimo sexagesimo octavo, Basilium jam tum

Episcopum Casarea agnoscit, & Gregorium Nazianzi. Ceterum quod ad Gregorium spectat, manifeste fallitur Socrates. Non enim Nazianzi. sed Sasimorum Episcopus eo tempore a Basilio factus est Gregorius; quem tamen Episcopatum nunquam gessit, ut ipsemet testatur in Epistolis. In carminibus vero de vita sua aperte queritur de Basilio, qui cum sexaginta sub se haberet Episcopatus, vili oppiduli Ecclesiam ipsi commendavisset, tamen ipse nihilo inferior esset Basilio.

In Capite XII.

Baronius ad annum Christi 365. reprehendit Socratem, quod hanc Macedonianorum Legationem ad Liberium Papam, cujus Princeps fuit Eustathius Sebastenus, conferat in annum Christi 368. quo anno Valentinianus & Valens iterum Consules fuere. Ipse duobus potissimum argumentis innixus, missam esse censet anno Christi 365. Primum enim Eustathius cum collegis missus est Legatus a Synodo Lampfacena. Atqui Synodus Lampfacena congregata est anno Christi 365. septem annis post Synodum Seleucensem, ut testatur Socrates. Certe Legati in libello fidei quem obtulerunt Liberio, diserte protestantur se Legatos esse a Synodo Lampfacena, ejusque Synodi literas ad Liberium offerre. Deinde si haec legatio Macedonianorum missa esset anno Christi 368. non ad Liberium Papam missa fuisset, sed ad Damasum. Liberius enim ex hac vita migravit anno Christi 367. Lupicino & Jovino Consulibus: eodemque anno Damasus sedere cepit. Atqui Legati Macedonianorum, fidei sua libellum obtulerunt Liberio, & ab eodem Liberio literas ad suos acceperunt, ut refert Socrates hoc loco. Non igitur anno 368. missa est haec legatio. Ego vero hanc legationem libentius contulerim in annum Christi 367. idque adversus Baronium hac ratione concludam. Faterur Baronius, Elpidium Presbyterum urbis Romae una cum Eustathio & collegis ejus missum esse ad Illyricianam Synodum, cujus synodicam refert Theodorus in libro 4. Historiae Ecclesiasticae. Atqui Illyriciana Synodus, cui Elpidius & Eustathius Sebastenus interfuit, collecta est anno Christi 367. aut 368. ut patet ex inscriptione Epistolae, quam Valentinianus Imperator scripsit ad Episcopos Asiae, ut Synodum illam confirmaret. Hunc enim titulum habet Imperialis Epistola: Valentinianus, Valens & Gratianus Augusti Episcopis &c. ut legere est apud Theodorum in dicto libro. Atqui Gratianus a patre Augustus nuncupatus est, Lupicino & Jovino Consulibus 9. Kalendas Septembris, ut praeter Socratem docet Idatius in Fastis, & auctor Chronici Alexandrini. Proinde si Illyriciana Synodus eodem anno contigit, quo legatio illa Macedonianorum, omnino Macedonianorum legatio conferenda erit in annum Christi 367. quo anno Liberius in vivis esse desit in eunte Septembri. Potuit igitur Eustathius eum adire mense Junio, & ab eo

Adem literas accipere mense Augusto. Illyricianam autem Synodum eodem anno mense Septembri celebratam esse opinor, quam confirmavit Imperator Valentinianus, Gratiano jam ad Augustum culmen erecto.

Alamannos dicere debuit potius quam Sarmatas. Hoc enim tempore Valentinianus contra Alamannos bellum gerens, in Gallis morabatur. Sub finem autem Imperii, ut Sarmatis bellum inferret, profectus est in Illyricum.

Lego &c. ut respondeat ei, quod praecessit, &c.

Notet hoc loco studiosus lector, Eustathium, Silvanum ac Theophilum, postquam de pluribus Synodis locuti sunt, de Lampfacena videlicet ac Smyrnenfis, aliisque in Lycia, Pamphylia, Pisidia atque Isauria celebratis, nunc tamen dicere se ab una Synodo Legatos venisse, & unius Synodi Epistolam deferre. Sic enim loquuntur, &c. Causa cur ita loquantur haec est, quod Synodus Smyrnenfis & reliquae per Pisidiam & Isauriam, Pamphylia & Lyciam a Macedonianis celebratae, ad exemplum ac similitudinem Synodi Lampfacenae, compositae fuerant, ejusque fidem ac doctrinam, tanquam primitivum exemplar expresserant. Quamobrem omnes istae Synodi pro una Synodo sumuntur a Legatis Macedonianorum: & singularum Synodorum Epistolae, quas ab iisdem Legatis perlatae esse paulo antea retulit Socrates, pro una eademque sumuntur Epistola, eo quod eandem fidei doctrinam complecterentur. Haec ideo notavi, quod in versione Christophoroni cuncta confusa sunt atque interpolata. Longe melius Epiphanius Scholasticus hunc locum interpretatus est.

Scribendum est, ut legit Epiphanius Scholasticus.

Patrispassianus vertit Epiphanius Scholasticus recte. De his vide, quae notavi supra ad librum 2. hujus Historiae.

Apparet scribendum esse, Paulo post scribendum puto, Anathematizant enim non solum formulam Fidei, quae recitata fuerat in Concilio Ariminensi, sed & Acta apud Nicen Thraciae, quibus perlatis Constantinopolim, Episcopi fraude inducti, tanquam Actis Synodi Nicenae subscripserant.

Mallet legere, Quod autem sequitur, infinitum ponitur pro imperativo, quod non infrequens est apud Graecos.

Ita constanter scribitur in manuscriptis codicibus Florentino & Sfortiano. Apud Epiph. Scholastic. scriptum est Autho. Christophorus vertit Aytho tribus syllabis. Nusquam id nomen memini legere. Forte Autho scribendum est.

λίβει ἐπίσκοπος Ἰταλίας. Delenda est vox Ἰταλίας, quam nec Epiphanius Scholasticus agnoscit: vel certe scribendum est λίβει ἐπίσκοπος Ἰταλίας, οἱ κατὰ τὴν φύσιν &c. Quod quidem verius puto. Sic enim Episcopus Italiz à reliquis Occidentis Episcopis distinguit Liberius initio ipsius epistolæ: ὁρῶς τε τῶν ἐμῶν ἰταλικῶν καὶ τῶν ἰταλῶν & δουρικῶν πάντων. Nec aliter in libello Fidei, quem Legati obtulerunt Liberio.

τῶ τῆς πίστεως φωνὴν ἀπολαμπόμηναι. Scribendum est proculdubio ἀπολαμπόμηναι, ut referatur ad vocabulum, quod præcessit, χάρισμα. Atque ita legit Epiphanius Scholasticus, & Langus interpres Nicephori. Certe ineptum esset, veteres Episcopos vocare, fidei lumine illustratos, quasi neophytos quosdam aut recens ad fidem conversos.

μίχελ τῆς κατὰ νίκαιαν συνόδου. Melius scriberetur μίχελ τῆς κατὰ νίκαιαν συνόδου. Sic in libello Fidei, quem Legati porrexerunt Liberio: ἡ τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ νικαίᾳ συνόδῳ βιβλικῶν θεῶν ἀκριβῆ & ἀσφαλῆτως κατὰ τὴν φύσιν καὶ διηνικῶς διαμίνῃ. Atque ita hunc locum legerunt Musculus & Christophorus.

ταῦτα τὰ αὐτοῖς ἔχον ὁμολόγησαν. Scribendum est αὐτοῖς: id est, Legati vestri. Intelligit enim Liberius libellum Fidei, quem Legati Macedonianorum ipsi obtulerant. Quo in libello profitentur Legati, tum eos, à quibus missi fuerant eam fidem, quæ Nicææ olim exposita erat, constanter retinere; tum ipsos eandem fidem servare, & perpetuo servaturos esse. Pessime Musculus & Christophorus hæc verba de Nicænis Patribus intellexerunt, quo nihil absurdius, fecellit eos Langus, qui in versione Nicephori hunc locum de Nicænis Patribus exposuit. Longe rectius Epiphanius Scholasticus hæc verba de Legatis Macedonianorum accepit, ita vertens: *Ex hac ipsi retinere professi sunt, gaudioque repleti, & omne vestigium ac nebulas incepta suspicionis abscientes, non solum sermone eam, sed etiam scripturâ corrente professi sunt.* Certe verba illa: πάντες καὶ ζῆλον ἀπόπυ ὑπονοίας ἐκβαλόντες, prorsus alludunt ad initium libelli Macedonianorum. Sic enim ibi legitur: ἡμεῖς τῶν ἁγίων ἀποστολικῶν μαριῶν ὁμολογῶμεν &c. τὰ τῶν χαρίων πάντων ἀποπύοντες αὐτῶν ἀναρῶντες, &c. reliqua.

ἡμεῖς τῶν χαρίων πάντων ἀποπύοντες. Epiphanius Scholasticus legisse videtur ἐπεὶ καὶ ταῦτα. Sic enim vertit: *Hæc insuper sunt professi &c.* Ego tamen mallem legere ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁμολόγησαν. Id est, *Siquidem & istud professi sunt charissimi fratres nostri.*

ἢ εἰς τὸ ἀέρινον. Delendum est ἢ. ἢ εἰς ὁμοίαν ἀερίαν, δι' ἰσχυροῦς ὑπερέχεται. Prava distinctio, quæ habetur in editione Roberti Stephani, fraudi fuit Christophoro. Sic enim vertit: *cum iurejurando adhibito subscripsistis.* Rectius Langus, & ante illum Epiphanius Scholasticus verterunt: *quibus vos perjurio capti subscripsistis.* Certe in libello Fidei Macedonianorum diserte scribitur, Episcopos fraude ac perjurio deceptos, Fidei apud Nicen Thraciæ expositæ subscripsisse. Ariani enim cum

apud Nicen Thraciæ Synodo celebratâ, formulam fidei conscripserunt, jurabant eam fidem esse Synodi Nicænz.

μάστιγα ἢ ὄπι. Scribendum videtur ὄπι. Atque ita legit Epiphanius. Paulo post legendum omnino est ὄπι τῆς δεξιᾶς τῶν ἀποστόλων, ut legerunt omnes Interpretes, non δεξιᾶς τῶν, ut habent editiones & scripti Codices.

In Caput XIII.

ὅτι ἐτερόδοξον περιέλαβεν. Hoc loco περιέλαβεν, idem est ac declinare & averfari, quemadmodum Lucianus usurpat in Hermotimo. Abhorre vertit Langus & Christophorus, Epiphanius vero cum hanc hujus verbi significationem ignoraret, ita vertit: *Sed quoniam omnes unanimis illius, eum secta aliterum favebantur.*

ἡμεῖς ἀγαθὰ ἐπαρχῶν. Præceptum Præfeclorum Prætorio intelligit. Mos enim erat, ut Præficus Prætorio, quoties edictum aliquod emittebat, reliquorum Præfeclorum Prætorii nomen adjungeret. Cujus rei exemplum occurrit tum in gestis purgationis Ceciliani, quæ edita sunt post collationem Carthagenensem, tum in Novellis Theodosii & Valentiniani. Illud est hujus rei testimonium apud antiquum scriptorem de quæstionibus veteris ac novi Testamenti, capite 97. nam si in unius Præfeclii Prætorio programma, etiam cæteri Præfeclii jubere dicuntur, propter auctoritatem unius potestatis; quanto magis in unius Dei Imperio, si locutus unus est tribus fuerit, non incongruè dicentur tres locuti.

ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ἀντιόχειαν συνόδων. Jam antea Imperator Valens Antiochiam contenderat. Verum in itinere auditâ defectione Procopii, regredi coactus est, ut testatur Ammianus Marcellinus in libro 26. Immerito igitur Baronius Socratem reprehendit. Neque enim Socrates dicit Valentem jam antea venisse Antiochiam, sed tantum eò contendisse, quod certe verissimum est. Sed Christophorus versus Baronium videtur fecellit, quæ sic habet: *Imperator Valens denuo Antiochiam intravit.*

In Caput XIV.

Δεκαετία ζωῶν. Rectius Sozomenus undecim duntaxat Episcopatus annos tribuit Eudoxio. Certe Eudoxius Episcopatum Constantinopoleos invasit Eusebio & Hypatio Consulibus, qui fuit annus Christi 359. Mortuus est autem Valentiniano & Valente tertium Consulibus, anno Christi 370. Quare apud Socratem scribendum est δεκάετη, quod confirmat Epiphanius Scholasticus. Itaque Baronius hic quoque immerito reprehendit Socratem, cum non Socrates ipse, sed Socratis codices hic falsi sint. Cæterum de obitu Eudoxii videndus est Philostorgius in libro 9.

χειροτονῶν τῶν ἐν εὐσάθει καὶ πάλαι. Idem quoque refert Sozomenus in libro 6. utrumque tamen reprehendit Baronius ad annum Christi 370. Eustathium enim Antiochenum diu antea mortuum esse contendit regnante Constantio. Certe

Hieronymus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, Eustathium mortuum esse scribit in exilio, sepultumque Trajanopoli in Thracia, ubi exulabat. Quod si ita est, Constantii temporibus mortuus fuerit necesse est. Julianus enim & post illum Jovianus cunctos Episcopos ab exilio revocavit. Sane vix credibile est, Eustathium Antiochenum adhuc usque tempora pervenire potuisse. Cum enim interfuerit Concilio Nicæno, quod anno Christi 325. celebratum est, ponamus eum tunc quintum & quadagesimum ætatis annum egisse. Ab hoc anno usque ad tertium Consulatum Valentiniani & Valentis, quo Eustathius Evagrium ordinasse dicitur Constantinopoli, anni interfunt quinque & quadraginta. Ita Eustathius nonaginta annos natus fuerit oportet, si hoc anno Evagrium ordinavit Episcopum. Porro non omittendum est, quod ex Victoris Tununensis chronico didici, Eustathium Antiochenum non Trajanopoli, ut scribit Hieronymus, sed Philippis sepultum fuisse. Sic enim scribit: *Post Consulatum tertium Longini, Cæleno Antiochenus Episcopus reliquias prædecessoris sui Eustathii Episcopi & Confessoris ex Philippis Macedonia colligit, & Antiochiam summo cum honore perducit.* Idem tradit Theodorus lector in libro secundo excerptorum Historiæ Ecclesiasticæ his verbis: *κατὰ δὲ τὴν ἀπόφασιν τὸν ζῆλον, τὸ λαίψανον ἰουσαδίας εἰς ἀντιόχεια ἐνεργεῖν δὲ φιλίππων τῆς μακεδονίας, ἐνθα καὶ ἐξέταστο καὶ ἀπέθανεν.* Male Baronius hanc translationem reliquiarum Eustathii refert anno Christi 482. cum ex Victoris Tununenſis Chronico facta fuerit anno Christi 490. Longino 2. & Fausto Consulibus. Sed quod Theodorus lector ibidem subdit, Eustathianos qui antea seorsum collectas agebant, tunc demum adunatos esse Catholicos, post annos centum ab obitu Eustathii, licet Theophanis testimonio confirmetur, falsum existimo. Hoc enim posito Eustathius ad annum Christi trecentessimum ac nonagesimum vitam produxisset.

In Caput XV.

Ἰουσαδία. Ἐν ἐν βίβλιν τῆς θράκης. Hæc narratio nequaquam convenit cum iis, quæ supra retulimus ex Hieronymo, nec cum iis, quæ Theodorus lector & Theophanes in Chronico scribunt. Nam Hieronymus ait Eustathium adhuc sua ætate sepultum fuisse Trajanopoli, quo in exilium pulsus fuerat. Theodorus autem lector ac Theophanes Philippis eum exulasse, atque ibidem conditum esse scribunt. Diverſus igitur ab hoc Eustathio Antiocheno fuerit oportet Eustathius iste, qui Bizuam à Valente relegatus est. Est autem Bizua urbs Thraciæ, olim Astorum Thracum regia, teste Stephano. Ejusdem meminit Eutropius in libro sexto, ubi de L. Lucullo loquens, qui Bessos Thracas subegit: *Inde multas supra Pontum positas civitates aggressus est. Illis Apolloniam everit, Calatim, Parthenopolim, Tomos, Istrum, Bizuam omnem cepit. Ego, Bizuam & Scythiam omnem cepit.*

In Caput XVI.

Δακιδία. Sozomenus in libro sexto eandem Pag. 227 rem commemorans, Dacibizam vocat urbem maritimam Bithyniæ. Cedrenus quoque vocat Dacibyza *μὴτε δακιδίαν*. Sed Theophanes, perinde ac Socrates noster habet Dacidiza.

λίμων γὰρ σύνθηρον. De hac fame ita scribitur in Fastis veteribus, quos sub Idatii nomine publicavit Sirmondus: *Valentiniano III. & Valente III. His Consulibus magna fames fuit in partibus Phrygia.*

In Caput XVIII.

Τὰ ματὶ τῶν δερμοφορέτων. Rufinus ex quo hæc Pag. 228. desumpsit Socrates, in libro II. Historiæ Ecclesiasticæ ita dicit: *Infantem quoque parvulum secum trahentem, cursuque rapido, irrupto etiam Officii agmine, festinantem.* Porro hoc memorabile factum mulieris Edessæ contigit anno Christi 371. aut 372. ut mox videbimus. Male Baronius id retulit anno 370.

ἀστὶ ἐκείνη ἰουδαία. Post hæc verba duas inter Pag. 229. græcæ lineas, quæ in editione Roberti Stephani deſerant, supplevi ex codice Florentino & Sfortiano. Easdem agnoscit Epiphanius Scholasticus, & Rufinus, ex quo Socrates ista descripsit. Cæterum ex hoc etiam loco perspicui potest, Christophorsonum nullos manuscriptos Socratis codices consuluisse.

In Caput XIX.

Ἐπὶ τῷ ἀπὸν γόρον. Totam hanc scenam infelicis oraculi, quod Gentiles quidam consuluerant, ut quisnam Valenti in Imperio successurus esset cognoscerent, fæse refert Ammianus Marcellinus in libro 29. Sed quonam anno id contigerit obscurum est. Baronius quidem in Annalibus anno Christi 370. id assignat. Ego verò anno Domini 371. aut 372. incunte id gestum puto. Valens enim anno Christi 371. finita jam ætate Antiochiam ingressus est, Gratiano secundo & Probo Consulibus, ut in annotationibus ad suprascriptum librum Marcellini demonstravi, partim ex legibus codicis Theodosiani, partim ex Libanii libro de vita sua. Tragedia autem illa & conspiratio maleficorum adversus Valentem, contigit post ejus ingressum in urbem Antiochenam, ut constat ex Marcellino. Anno igitur 371. exeunte, vel certe incunte 372. contigerit necesse est. Certe Theophanes ac Cedrenus, Valentis ingressum in urbem Antiochenam anno illius octavo assignant. Illam autem impiorum conspirationem, qui oraculum de futuro Imperatore consuluerant, anno Valentis nono adſcribit idem Theophanes. Quod cum nostra sententia optime congruit, si Valentis annum primum computemus à Consulatu Joviani & Varroniani.

θεοδοσίος τις ἀπὸν θύρας. Quisnam sit hæc Theodosius, incertum est. Neque enim Theo-

dofium illum esse existimo Theodosii Imperatoris patrem, de quo Ammianus Marcellinus loquitur passim in suis libris. Hic enim in Occidente versatus est, nec nisi post obitum Valentiani occisus fuit, per fraudem & insidias malevolorum. Verbatamen illa, quæ addit Socrates ἀνὴρ ἡναιῶν & ἐκ τῆς ἰσπατίας, optime illi conveniunt. In codice Stortiano legitur θεοδόσιος ἀλλοτρίος. Epiphanius quoque Scholasticus Theodosium vocat.

In Caput XXI.

Pag. 230. μάγος ὁ ἐπὶ τῶν ἠσπαυρῶν. Hic Magnus Comes largitionum Comitatus dicitur in Epistola Petri Alexandrini, quam refert Theodorus in libro 3. Historiæ Ecclesiasticæ.

In Caput XXIII.

Pag. 232. ἐν τοσούτῳ δίκηματι. Christophorus vertit, in tantillo domicilio. Sed Græcum vocabulum hanc expositionem admittere non potest. Itaque malim scribere ἐν τῷ δίκηματι. Id est, non decet te, qui continentiam sectaris, videremulierem in domicilio tuo.

Pag. 234. δύο μὲν ἴσθι ἐκίνησεν. Scribendum videtur δύο μὲν ἴσθι ἐκίνησεν.

ἰκαθέρω γὰρ αὐτῶν. Scribendum est αὐτῶν. In Regio codice, quo usus est Robertus Stephanus, legitur αὐτῶν cum accentu gravi.

Pag. 235. ἐν τῷ μὲν μοναχῶς. Epiphanius Scholasticus in suo codice legerat μοναχικός. Sic enim vertit: Conscriptique libros valde necessarios: quorum unus quidem μοναχικός inscribitur, & est de Actuali: alius cognitionalis, secundum quod quispiam cognitione sit dignus. Nicephorus tamen in libro II. capite 4. 2. vulgatam lectionem confirmat. Sed quod pertinet ad alterum Evagrii librum, ejus titulum ita concipit: γνωστικός ἢ πρὸς τὴν κατὰ τὴν διάνοιαν γνώσεως. Posset etiam scribi, ἢ πρὸς τὴν κατὰ τὴν διάνοιαν γνώσεως, quam scripturam in versione mea secutus sum. De hujus Evagrii libris, quid senserit Hieronymus, vide in epistola ad Cresiphontem adversus Plagiaros: ubi eum Origenistam fuisse docet. Palladius in Lausiaca, tres ab eo libros scriptos esse dicit. Horum primum vocat ἱερὸν: secundum μοναχικόν, tertium ἀντιρρητικόν, qui est adversus fraudes diaboli. σὺν αὐτῶν ἂν περὶ βιβλίου, ἱερὸν, μοναχικόν, ἀντιρρητικόν &c. Ubi ἱερὸν vocat, quem Socrates γνωστικόν.

Pag. 236. μικρόν τι τῶν ὕπνου μέγρος. In codice Florentino & apud Nicephorum legitur μέγρος. Somni enim pars potius erat quam somnus, ille quem capiebat Macarius, capite ad parietem inclinato. Nam brevi admodum tempore ita dormiebat. Quare somnum illum rapuisse se potius dicit, quam cepisse.

τῆς παρεμβολῆς τῶν γνωστικῶν. Turpiter hoc loco hallucinati sunt interpretes. Nam Christophorus quidem ita vertit: In ea monachus ex secta Gnosticorum vis spectatissimus habitavit. Langus vero interpres Nicephoti hunc Evagrii locum ita transtulit: Habitat in ea monachus

A Gnosticorum ordinis celeberrimus. Sed primo quidem Evagrius non dicit, monachum illum habitasse in ea insula trans Mariam paludem: sed tantum dicit juxta illam insulam cum habitasse. Id enim sonat verbum προσοικεῖ. Deinde παρεμβολὴ non significat sectam neque ordinem: nec Gnostici hoc loco sumuntur pro secta hæreticorum; sed est genus quoddam monachorum, de quibus Evagrius librum scripserat. Parembolē igitur hic vicus est haud procul Alexandria juxta Mareoticum lacum. Hujus meminit Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos, ubi indiculum refert Clericorum, quos Meletius habebat in urbe & in territorio Alexandrino. Post commemoratos igitur Presbyteros & Diaconos partis suæ, quos habebat Alexandria, addit postremo: καὶ μακάριος ὁ πρὸς ἐν τῷ παρεμβολῆς. Parembolē item memoratur in notitia Imperii Romani, in qua sedes erant Legionis secundæ Trajanæ sub dispositione Comitum rei militaris per Ægyptum. Ptolemæus quoque in Ammoniacæ juxta Mareoticam ponit Alexandri Parembolē. Hic igitur habitabat Monachus ille inter Gnosticos probatissimus.

θμουῖτων ἀγέλῃς σαραπίων. De hoc Serapione Hieronymus in libro de Scripторibus Ecclesiasticis ita dicit: Serapio Thmucos Ægypti urbis Episcopus, qui ob elegantiam ingeni Scholasticus dicitur est &c. Decessit è vita sub Constantio ante Concilium Seleuciense, id est ante annum Christi 359: In Concilio enim Seleuciense inter Episcopos partis Acacianæ recensetur Ptolemæus Episcopus Thmucos Augustonica. Fuit enim Thmuis urbs Augustonica seu Augustanica. Neque enim audiendus est Baronius, qui in annotationibus ad Martyrologium Romanum, Thmuin in Scethi Provincia fuisse dicit. Atqui Scethis non fuit nomen Provincie, sed ipsa potius fuit in Provincia Augustonica. Thmuin tamen in Ægypto proprie dictâ locat Marcellinus, in libro 2. 2.

In Caput XXIV.

Ἐυζώνος. Scribendum est proculdubio ἐυζώνος. Christophorus tamen Epiphanius Scholasticum secutus, vulgatam scripturam retinet, & post verbum ὑπέσπριψεν, sub distinctionem tantum apponit: quod equidem probare non possum.

ὁ δὲ στρατηγός. Scribendum est ὁ τε στρατηγός, & mutanda distinctio in hunc modum: ὁ δὲ ἐυζώνος ἐπὶ τῶν ἀγροῦν τοῦ μοναστήριου ἐκχώρησεν, ὁ τε στρατηγός &c. Quemadmodum legit Epiphanius Scholasticus.

τοῖς ὄχλοις ἐκέρχλωσεν. Lego τοῖς ὄχλοις. Idque confirmat Rufinus in libro II. capite 3. Quem locum designat hic Socrates. Mox scribendum est ἰσπαυρῶν παρῶν absque dubio.

ἀνδρες πειραχόμενοι. Lego πειραχόμενοι & paulo post scribo κακωχόμενοι. Alludit enim ad locum Pauli Apostoli in epistola ad Hebr. c. II. ἐυθὺς ἂν τύποι. Ante vocem τύποι deerat integra linea, quam nos ex codicibus nostris Florentino ac Stortiano supplevimus hoc modo:

ἰουδαίῳ τὰ μὲν ἀγάματ' ἔθελλον. τὸ δὲ Ἐχρηματῶ
ναὶ εἰ ἐκκλησίαι τύπον &c. Ita quoque Epiphanius Scholasticus in suo codice scriptum inven-
nerat, ut ex versione ejus apparet.

In Caput XXV.

Εἰκατὲς ἰουδαίῳ. Vox ἰουδαίῳ delenda est, quæ
ex superiore linea huc videtur irrepisse. Certe
Epiphanius Scholasticus eam non agnoscit: sic
enim vertit, Qui cum a puero fuisset ingeniosus,
vincebat etiam acuta conspuentes.

Fig. 241. ὑπομνήματα τε ἐκδοῦς εἰς εὐτά. De his Didymi
commentatiis in Origenis libros πρὸς ἄρχων,
loquitur Hieronymus in libro 1. adversus Rufi-
nam: Et multo his deteriora, qua longum esset
retexere, vel ita vertisse, ut in Græco invenerat,
vel de commentariolis Didymi, qui Origenis aper-
tissimus propugnator est, exaggerata & firmiora
posuisse. Et in libro secundo adversus eundem
Rufinum, In primo libro πρὸς ἄρχων. Ubi Orige-
nes lingua sacrilega blasphemavit, quod Filius Pa-
tris non videret, in eam causam reddis, quasi ex
persona ejus, qui scripsit: & Didymi interpreta-
tis Ἐχρηματῶ, in quo ille casto labore conatur alienum
errorem defendere, quod Origenes quidem bene
dixerit: sed nos simplices homines & cicures En-
niani, nec illius sapientiam, nec tuam, qui inter-
pretatus es, intelligere possumus.

Ἰδὲν πρότερον κατὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Male
Epiphanius Scholasticus & reliqui interpreses
hunc locum transtulerunt, quasi Antonius mo-
nachus Alexandriam venerit Valentis Augusti
temporibus. Atqui constat Antonium mona-
chum ex hac vita migrasse regnante Constantio.
Docet id Hieronymus in Chronico & in vita Hi-
larionis. Quoniam autem Constantii Imperato-
ris anno Antonius relicta solitudine Alexan-
driam descendit, incertum est, utrum sub in-
itum Imperii Constantii, ante ordinationem
Gregorii Ariani; an potius post Concilium Ser-
dicense & secundam restitutionem Athanasii.

κώωπις βλάψαι ἰουδαίῳ. Cedrenus ad annum
sexum Constantii βλάψαι legit. Neque aliter E-
piphanius Scholasticus in suo codice scriptum in-
venerat, ut ex versione ejus apparet. Sic enim
vertit, Non te conturbet, o Didyme, amissio sensu-
bilium oculorum. Tales enim oculi tibi desunt,
quibus & musca & culicis nocere possunt. Ruti-
nus tamen ex quo hæc desumpsit Socrates, vul-
gatam lectionem tuetur. Eam quoque confirmat
Hieronymus in Epistola ad Castrutium.

In Caput XXVI.

Fig. 242. Ἐν τῇ ἀντιοχείᾳ λιχανῶν συμφορῆσαντες. Fal-
sum puto, quod hic ait Socrates, Basilium atque
Gregorium post confectum Athenis studiorum
liberalium cursum, Libanium Sophistam audiisse
Antiochiz. Refellit hoc Gregorius in carmi-
ne de vita sua, ubi scribit se tricesimum ætatis an-
num egisse cum Athenis digressus est, & amicos
ipsum Athenis detinere voluisse, ut professor es-
set eloquentiæ: id quod etiam Rufinus testatur

A in libro 11. Historiæ. Se tamen paulo post clan-
culo inde aufugisse, & in patriam se recepisse.

ἰπισκοπῆ τῆς ἰαυτοῦ πατρῆος. Baronius Ba-
silium anno Christi 369. ad Episcopatum Cæsa-
rez promotum esse dicit: idque ex Gregorii
Nysseni testimonio demonstrare conatur. Theo-
phanes tamen ac Cedrenus in Chronico, in-
itium Episcopatus Basilii magni anno Valentis
nono consignant, qui fuit annus Christi 371.
Anno autem octavo ejusdem Valentis Basilium
adhuc Presbyterum fuisse scribunt. Sic enim
ait Theophanes ad illum Valentis annum: ὁμοίως
καὶ ἐνεκαπαδενία τὰς ἐκκλησίας ἀπεδύναται ἰαυτοῦ
δουξεν, τὸς ἐναντιώσας δραχμάμω, ἢ ἔχον παρὰ
αὐτῶν μὲν βασιλείου πριεσβυτέρου τότε τῆς μι-
γάλης ἐκκλησίας καίσαρος ὑπάρχοντι. & ἰουδαίῳ
τῷ ἐπισκοπῶν διηγήροντι. εἰς τῆλον ἐρδοδοξίας, μὴ
ὑπέκθη τῆς δουρεθείας ὑάλιντ. Eadem habet Ce-
drenus, nisi quod post vocem βασιλείου addit ἰου-
δαίῳ, quod non probo. Idem confirmat Gre-
gorius Nazianzenus in oratione de laudibus Ba-
silii. Ibi enim diserte testatur, tunc cum Valens
succinctus hæreticorum Antistitum manu, expedi-
tionem suscepit adversus Ecclesias Orientis,
quas Arianis tradere festinabat, Basilium adhuc
Presbyterum fuisse Cæsariensis Ecclesiæ. Porro
Valens expeditionem illam adversus Orthodo-
xos suscepit tertio suo Consulatu, id est anno
Christi 370. ut docet Socrates. Idem confirmat
Gregorius Nyssenus in libro primo adversus Euno-
mium, ubi respondens Eunomio, qui Basilio
pavorem ac pusillum animum objecerat, Valens
apparatum & expeditionem adversus Eccle-
sias sic describit: ἔχθησαν μὲν τῆς κωνσταντι-
νόπολις ἐπὶ τῶν ἰαυτῶν βασιλείῳ, ἀρτί τοῖς κατὰ τὴν
βαρβάρων αὐτῶν καθρωτικῶν ἰπαρμῶ. τὸ φρε-
νημα &c. Progressus Imperator Constantinopoli-
cum ingenti apparatu proficiscebatur in Orientem,
eius animo obres paulo ante adversus Bar-
baros successerat gestas. Iu est post bellum adversus
Gothos, & sædus cum iisdem percussus. Quod
contigit anno Christi 369. ut testatur Ammianus
Marcellinus. Quare Valentis illa profectio ad
vastandas Ecclesias Dei, contigit anno Christi
370. ut jam dixi. Tunc vero Basilium adhuc fuisse
Presbyterum, ibidem docet frater ejus Gregorius.
Ait enim Præfectum Prætorii, Modestum scilicet,
primo quidem blanditiis usum fuisse, ac promississe
Basilio Præsulatum & gubernaculum Ecclesiæ,
si modo Imperatori parere vellent. Verbo Nysseni hæc sunt: πρὸς ἐπίβη μὲν τῆς βασιλείας
τιμῶν, & τῶν ἀρχῶν τῆς ἐκκλησίας προτοίμων. Non-
dum ergo tunc Basilium Episcopus erat Cæsariensis
Ecclesiæ, cum illum Modestus subvertere con-
natus est. Porro Modestus Præfecturam Prætorii
primùm gessit Gratiano Secundo & Probo
Consulibus, anno Christi 371. ut notavi ad li-
brum 29. Ammiani Marcellini. Alio quoque
argumento probari potest, Basilium post annum
Christi 370. ad Episcopatum Cæsariensis Eccle-
siæ promotum fuisse. Etenim Nazianzenus in o-
ratione funebri, quam in eum conscripsit, ait Ba-
silium adhuc Presbyterum fuisse, tunc cum fa-
mes illa, omnium, quæ unquam fuisse memoran-

tur longe gravissima, contigit in Cappadocia. Hæc autem ipsa est, cujus supra meminit Socrates, quæ accidit Valentiniano Tertio & Valente tertium Consulibus.

Ἰστορία τῆς ἐπιπέρας τῆς ἐκείνου ἀπορίας. Gregorius Nazianzenus, cui magis credendum est in his rebus, in oratione funebri de laudibus Basilii testatur, Basilium adhuc Presbyterum ad eas partes se contulisse, eo consilio ut Arianorum perfidia se se opponeret.

Ἰστορία τῆς ἐπιπέρας τῆς ἐκείνου ἀπορίας. Hæc autem ipsa est, cujus supra meminit Socrates ex Rufino, qui in libro undecimo Historiæ capite 9. ita scribit: Gregorius vero apud Nazianzenon oppidum in locum patris Episcopus subrogatus, hæreticorum turbinem fideliter tulit. Constat tamen Gregorium non Episcopum, sed Coadjutorem duntaxat patris ipsius Gregorii in Episcopatu Nazianzeno factum fuisse: verum ea conditione, ne patri in Episcopatu succederet, ut ipsemet testatur in oratione 8. & in Carmine de vita sua. Prius vero Episcopum Salsimorum constitutus est à Basilio Magno, qui hunc Episcopatum primum instituerat, ut locum illum Ecclesiæ suæ assereret, quemadmodum testatur Gregorius in carmine de vita sua. Hinc ad Constantinopolitanam sedem translatus, paulo post eam relicta, Nazianzum se recepit, & Episcopatum ejus loci aliquandiu administravit, donec senio ac morbis defatigatus, successorem sibi ipse delegit. Recte ergo Hieronymus in libro de scriptoribus Ecclesiasticis ita scribit: Gregorius primum Salsimorum, deinde Nazianzenus Episcopus &c. Mirumque est, cum tres Episcopatus gesserit, omnes tamen ambiguos esse atque incertos. Certe ipse in Epistolis læpius negat se Episcopatum Salsimorum unquam administrasse, & sacerdotale munus ullum illic obiisse. Constantinopolitanum autem Episcopatum nec Hieronymus ejus discipulus, nec Rufinus ei adscribunt. Nazianzenum denique Episcopatum alteri potius tradidit, quam ipse gessit.

κατὰ τὰ αὐτὰ τῆς βασιλείου διαπράττει. Scribendum est proculdubio ἢ τὰ αὐτὰ &c.

Pag. 243 βασιλείου δὲ τῆς καίσαρος ἀγνώμων. Hæc non conveniunt cum iis, quæ de Basilio narrant Gregorii duo, Nazianzenus scilicet in oratione funebri, & Nyssenus in libro primo adversus Eunomium. Neque enim Antiochia exhibitum esse Basilium coram Modesto Præfecto Prætorio, sed in urbe Cæsarea id gestum esse testantur. Recte ergo Sozomenus errorem Socratis hoc loco correxit in libro sexto, capite 16. ubi scribit Valentem Antiochiâ venisse Cæsaream, & justisse, ut Basilius ad tribunal Præfecti Prætorio traheretur. Porro notandum est, Valentem Augustum bis Cæsaream venisse & Basilium expugnare tentasse: primum cum Basilius adhuc esset Presbyter; quod anno Christi 370. factum esse supra demonstravimus. Idque plane confirmat Sozomenus in libro sexto. Iterum postea ex urbe Antiochena venit Cæsaream, Basilio jam ad Episcopatum promotum. Sed quo anno id factum sit, non satis liquet. Suspicio tamen id anno Christi 371. aut 372. contigisse. Id autem colli-

ago ex Modesti præfectura, quæ in eos annos incidit. Has duas Valentis præfectiones distinguit Nazianzenus in oratione 20. pag. 346. his verbis ἀλλ' ἕνα ἡμῶν αὐθις &c.

Ἰστορία τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Sumpsit hæc Socrates ex Rufini libro undecimo Historiæ Ecclesiasticæ. Cæterum Gregorius Nyssenus in libro primo adversus Eunomium, Basilium bis ante tribunal Modesti Præfecti Prætorio stetit dicit, semel cum esset Presbyter: iterum deinde cum esset Episcopus: Verum prioris illius interrogationis nullam mentionem facit Nazianzenus.

Ἰστορία τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Rufinus habet: ἡνίκα τε non mutares. Quibus verbis obijurat Modestum Basilium, quod se ex Catholico Arianum fecisset, ut Principi gratificaretur. Modestum certe Arianum fuisse docet Gregorius in oratione funebri.

Ἰστορία τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Hic alio nomine Valentinianus junior vocabatur, ut supra observavi. Galates autem cognominatus est, eo, quod natus esset in Galatia. Porro cum Socrates eum hic ἡπίον appellet, id est, infantem; hinc non mediocriter confirmatur opinio nostra, quam supra retulimus, hæc scilicet gesta esse circa annum Christi 371. aut 372. Valentinianus enim junior natus est anno Christi 366. ut supra notavi, à quo anno ad annum 371. anni sunt sex absoluti. Ita sexennis mortuus fuerit junior Valentinianus, qui & Galates: Sexennis autem puer ἡπίον recte dicitur.

In Caput XXVII.

Ποιτικὴ δίκη. Hoc loco secutus auctoritatem Nicephori, emendavi ποιτικὴ δίκη, quamvis scripti codices nihil mutant.

Ἰστορία τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Melius scriberetur ἐπιπέρας. Intelligit enim Apologeticum Pamphylî pro Origene, de quo vide Photium in Bibliotheca.

Ἰστορία τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Μουσουλὸς ἄλλοις τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιπέρας. Musculus verit, Liber Gregorii adijungitur, quo Origenem commendavit. Christophorus autem ita interpretatur, Oratio Gregorii in Origenis commendationem conscripta. Verum hanc interpretationem probare non possum; neque enim oratio illa à Gregorio Thaumaturgo scripta est ad commendationem Origenis, sed ad agendas gratias præceptori, cum ex ejus schola discederet. συστατικαὶ quidem dicuntur Epistolæ commendatiæ. Orationes autem συστατικαὶ nullæ unquam fuerunt. Quare non dubito, quin συστατικὴ scribendum sit, licet Nicephorus vulgatam lectionem confirmet. Est autem συστατικὸς λόγος, oratio, quæ valedicitur, ut monui in Annotationibus Eulebianis, quas studiosus lector consulet.

In Caput XXVIII.

Ναυάτ. Sic fere Græci vocant eum, qui Novatianus dicebatur. De cujus hæresi consu-

Pag. 244

Pag. 245

confulendus est Eusebius & Epiphanius, & Au-
ctor questionum veteris ac novi Testamenti, &
Theodoritus.

ἐν τοσούτῳ τῆτον. Scribendum est proculdu-
bio ἐν τῷ τῷ τῷ κινουμένου ἑζητήματι &c.
Nec dubito quin Socrates ita scriptum reliquerit.

καὶ κατ' ἰδίῳ. Mulculus vertit, quibus sic
ut fieri solet. Christophorus vero interpre-
tatur: *ut moris est*. Quod non probo. Neque
enim κατ' ἰδίῳ Græci dicunt hoc sensu, sed ὡς
ἰδίῳ. Quare malim hoc loco scribere κατ' ἰδίῳ,
quem admodum legit Epiphanius Scholasticus.
Sic enim vertit: *singula Provincialium diversas
sunt secuti sententias*. Idem enim est κατ' ἰδίῳ,
ac κατ' ἐπαρχίαν, quod paulo anteposuit Socra-
tes, cum ait: *τοιαύταις τὰς ἐπιτολάς ἐκ κατ' ἐπαρ-
χίαν διαχρήσασθαι*. Ubi codex Florentinus scriptum
habet κατ' ἐπαρχίας.

Pag. 246

καὶ ἰδίῳ ἐπιτέλειται. In codice Sfortiano legi-
tur ἕτως, adverbialiter. Sed si vulgatam lectio-
nem retinere voluerimus, quam Epiphanius &
Nicephorus confirmant, tum delendum erit ver-
bum ἰδίῳ, quod neque Epiphanius agnoscit: aut
certe scribendum erit, καθὼς τὰ ἰσχυρία μίση
ἰσχυρῶς ἐπιτέλειται, sicut legisse videtur Nice-
phorus.

ἰδίῳ ἢ ἕτεροι ἐπὶ ἰσχυρίων. Novatiani au-
ctorem lectæ lux Martyrem fuisse iactabant;
qui & librum conscripserunt, cui titulus erat
Martyrium Novatiani. Sed hunc librum menda-
ciis ac fabulis refertum jam pridem confutavit
Eulogius Episcopus Alexandrinus in libro sex-
to contra Novatianos, cujus excerpta habentur
in Bibliotheca Photii. Cæterum in actis illis
martyrii Novatiani, non martyrium passus esse
dicebatur Novatianus, sed tantum fidem Christi
confessus. Ex octo enim Presbyteris Ecclesiæ
Romæ, qui erant sub Macedonio Episcopo
urbis Romæ, septem quidem idolis sacrifici, asse-
dit auctor Actorum unâ cum Macedonio, so-
lum vero Novatum egregio confessionis marty-
rio perfunctum esse. Cum Novatiano autem
tres Episcopos, solos fere ex Occidentis parti-
bus martyrium dixisse, Marcellum scilicet & Ale-
xandrum Aquileiæ Episcopos, & Agamemno-
nem Episcopum Portuensem, vel potius Tibur-
tinum. Qui post illam confessionem separatim
degentes, & collectas celebrantes cum Nova-
tiano, communionem eorum fugiebant, qui sa-
cificaverant idolis. Ac paulo post manus impo-
nentes Novatiano, eum Episcopum urbis Ro-
mæ ordinarunt.

κατὰ πῶς κοινοῖαν τῶτον σωχρηθῆσαν. Hic
locus mirum in modum corruptus est. Nec re-
cens hoc mendum, sed jam temporibus Epipha-
nii Scholastici corrupta erant exemplaria; sic
enim vertit Epiphanius: *Hi vero, qui ex eo no-
men habuerunt ejusque fuerunt participes &c.* Ni-
cephorus vero quomodo hunc Socratis locum
legerit, incertum est, cum Græca ejus hac in
parte desiderentur. Langus tamen, qui Græcum
Nicephori codicem viderat, ita vertit: *Qui ve-
ro ejus nomine in Phrygia censentur, ab instituta
& communionem ejus, cum sibi ipsi indulgentes de-
generassent, hoc tempore Paschale quoque festum*

Amutarunt. De reliquis interpretibus nihil dico,
in quorum versione nihil sani reperies. Ego lo-
cum levi mutatione ita restituendum puto: κα-
τὰ κοινοῖαν τῶτον σωχρηθῆσαν ἐκ περιπέδησι.
Id est, *Hi vero, qui ex illius nomine Novatiani
desunt in Phrygia, permissam ipsis communio-
nem cum reliquis Catholicis in festivitate Pasche
aversantes, circa hac tempora diem festum Pa-
sche immutarunt*. Nihil apertius hoc sensu. An-
te Valentis tempora Novatiani in Phrygia, eo-
dem tempore, quo reliqui Catholici Pascha ce-
lebraverant. Exinde vero communionem ac so-
cietatem Catholicorum in hac etiam parte refu-
gere cœperunt. Porro, etsi judicium Socratis
valde probo, qui causam reddit, quam obrem
præcipue Phryges Novatianam hæresin amplexi
sint, alia tamen ratio ejus rei offerri potest. No-

Bvatus enim seu potius Novatianus, ex Phrygum
gente ortus fuisse dicitur, ut scribit Philostorgius
in libro 8. καὶ τὸν οὐδὲν ἐκ Φυλῆς ἰρμάδος τὸν Φρυγῶν.
Quare non mirum est si multos in ea provincia
dogmatis sui habuit sectatores.

τις ἀνὴρ παλαιός. Suspicio hunc esse Auxano-
nem illum longævum, presbyterum Ecclesiæ No-
vatianorum, cujus testimonio utitur Socrates in
lib. 1. cap. 10. & 13. Cæterum non mittenda
sunt hoc loco Nicephori verba de Socrate nostro.
*Hæc sibi renuntiata esse Socrates, qui hoc loco non
abhorre se à Novatianorum institutis palam pra-
se fert, à se quodam scribit, &c.* Ego tamen
non assentior Nicephoro.

In Caput XXIX.

C Αφ' ὅσων ἐστίν. Scribendum omnino est ἐφ' ἑ, Pag. 247
ut legitur in codice Florentino & apud Ni-
cephorum.

ἑστίν ἑστίν. Verbum elegans ad significan-
dos conventus Schismaticorum, qui altare con-
trarium altari erigere dicuntur. Hinc derivatur
ἑστίν ἑστίν, genus schismatis, de quo loquitur
Basiliius in epistola Canonica ad Amphilochem
de baptismo hæreticorum. Verba Basilii hæc
sunt: *ἑστίν ἑστίν ἡ τὰς ἑστίν ἑστίν, τὰς
ἑστίν τὴν ἀνυπευθύνων ἑστίν ἑστίν, ἡ
ἑστίν ἡ ἀπαίδειτων λαῶν γινόμενα.*

ἑστίν τὸ τότε ἑστίν μαξιμίου. Sumpsit hæc
Socrates ex Rufini lib. 11. Historiæ Ecclesiasticæ,
qui de Ursini schismate loquens ita dicit: *Quæ
res actione Maximini Præfecti, seu hominis, ad
invidiam boni & innocentis versa est sacerdotis,
ita ut causa ad clericorum iug, tormenta ducere-
tur*. Eo quidem anno, quo Ursinus suum schis-
ma confasvit, non Maximinus, sed Juventius
Præfectus urbi fuit, ut testatur Ammianus Mar-
cellinus in lib. 27. Sed cum hoc schisma multos
annos duraverit, fieri potest ut Maximinus Præ-
fectus annonæ de eodem negotio cognoverit, &
nonnullos clericorum tormentis affecerit. Fuit
autem hic Maximinus Præfectus annonæ anno
septimo Valentiniiani, ut scribit Hieronymus in
Chronico. De eodem multa habet Marcellinus.

In Caput XXX.

τιλιυθῆσαν ἑστίν. Hæc pene ad verbum
transcripsit Socrates ex Rufini lib. 11. Historiæ.
H

Eundem enim ordinem servat, quem Rufinus, post ordinationem Damasi continuo subiungens Ambrosii promotionem. Verum licet Rufinus ac Socrates has duas ordinationes, velut eodem tempore factas conjunxerint, multum tamen temporis inter utramque ordinationem intercessit. Nam Damasus quidem Pontificatum inivit Lupicino & Jovino Consulibus, anno Christi 367. Ambrosius vero ad Episcopatum Mediolanensem evectus est anno Christi 374. Gratiano tertio & Equitio Consulibus, ut ex Hieronymi Chronico observavit Baronius.

In Caput XXXI.

Pag. 249 'Εν ἀκόνῳ πάλῃ τῆς ἰταλίας. Duplex error, alter Librariorum, alter Socratis. Sed errorem quidem Librariorum facile sustulimus ex auctoritate codicum nostrorum Florentini ac Sfortiani. Socratis vero errorem hinc notasse sufficere, qui Acincum urbem Italiae vocat, quae fuit Pannoniae.

Pag. 250 νόμον ἐν ὑπαρχοῦσας. Hujus legis Valentinianni nulla usquam fit mentio. Sed nec Ammianus Marcellinus, qui res Valentinianni accurate commemoravit, hujus legis meminit in suis libris. Certe hujusmodi lex nequaquam convenire mihi videtur Valentinianni, Principi serio & Christiano. Tota igitur haec narratio de Justiniae conjugio, dubiae fidei mihi videtur.

ἐκ λακίδης. Flaccilla dicitur ab Epiphonio Scholaestico rectius. Sic enim nummi veteres eam appellant. Sed mirum est Graecos in hoc nomine fere hallucinari. Supra enim observavimus, λακίδης dici à Socrate non semel pro Flaccillo, qui fuit Antiochenensis Episcopus. Porro haec Flaccilla filia fuit Antonii, ejus, qui Consul fuit cum Siagrio, ut docet Themistius in gratiarum actione ad Theodosium ob pacem factam cum Gothis.

In Caput XXXII.

τὸ προσφωτιστικὸν λόγῳ. Haec oratio Themistii ad Valerianum, hodie exstat Latine edita à Duditio. Nam quod Socrates ait Themistium in ea oratione locutum esse de discrepantia dogmatum Philosophicorum, habetur in versione Duditii pag. 507. Artes quidem quarum magnus in vita usus & delectatio est, nunquam ad tantam sublimitatem & elegantiam pervenissent, nisi artificum, inter ipsos discrepantia iudiciorum & certamen quoddam exstitisset. Quippe ipsa Philosophia mater omnium laudandarum artium, ab exiguis orta principis, nonne doctissimorum hominum dissensione ita crevit, ut ad ejus absolutionem nihil desiderari videatur? Jam vero quod ait Socrates in ea oratione dictum à Themistio, Deum velle hanc opinionum de se varietatem, ut homines majestatem sui numinis magis revererentur, eo, quod nequaquam obvia nec in promptu sit cognitio numinis sui; idem habetur in Duditiana, pag. 508. Quocirca quod à cognitione nostra se longissime removit, neque ad captum ingeniorum nostrorum se dimittit, satis argumenti habet, non postulare eum ab omnibus unum idemque sui religionis, sed cuique de se sua, non aliena sponte opi-

nandi facultatem relinquere. Ex quo etiam evenit, ut major quadam hominum animis admiratio divini numinis & religiosior aeterna illius majestatis veneratio ingeneretur. Fit enim ut quae in promptu sunt, & ad omnem intelligentiam abjecta, fastidiamus, & pronihilo ducamus, &c.

In Caput XXXIII.

Πρόφατον ἢ ὑπὸ τῷ Θεῷ. Codex Sfortianus vo. pag. 251. cem interlerit hoc modo πρόφατον οὐδὲ τ' &c. Atque ita etiam codex Florentinus, nisi quod οὐδὲ habet.

In Caput XXXIV.

Στρατιώτῳ ἐξαρρῶσεν. In Florentino codice scriptum est ἐξαρρῶσεν, rectius ni fallor, Vulgata tamen scriptura proba est, nec immutanda. Sic enim loquitur Joannes Chrysostomus in cap. 21. Matthaei Homilia 67. ubi elemosynam comparans tributariae functioni, his utitur verbis, ἡ κ' ἔστιν ἐν ταῦτα δ' ἄνα μισθὸν τῆς μετακομιδῆς ἧς εἰσφερομένου ἢ ἐστὶν ἐν ταῦτα καμῆν ἐξαρρῶσεν &c. Glossae veteres exponunt ἄδρατ ἐξαρρῶσεν. Porro quod hinc notat Socrates Valentem pro militari supplemento aurum deinceps à Provincialibus exegisse, idem quoque narrat Marcellinus in libro 31. pag. 441. Quem locum, quia corruptus est etiam in editione nostra, hic prout restitui debet, apponam: Eruditus adulatoribus in majus fortunam principis extollentibus: quod ex ultimis terris tot tyrocinia trahens, ei nec opinanti offerret, ut collatis in unum suis & alienigenis viribus, invidiam haberet exercitum; & pro militari supplemento, quod provinciarum annuum pendebatur, thesauris accederet aurumculum magnus.

τὸ ἀρχὴν ἔχοντι τὸ δὲ συνηχῆσαι. Scribendum est τὸ συνηχῆσαι. Idem enim poscunt leges grammaticae.

In Caput XXXVI.

Πάντ' ἂν τὰ ἑσπὸ πῶ ἀναχθῶ. Lego τὰ ἑσπὸ pag. 251. πῶ ἀναχθῶ. Statim enim sequitur ἑσπὸ ἡσπακλωῶν &c. Et insuavis esset ejusdem propositio nis iteratio. Paulo post ubi legitur ἐκείνῳ ἡσπακλωῶν δὲ ἔδραμῳ, scribendum est δὲ ἔδραμῳ. Porro hanc narrationem de Moyle Episcopo Saracenis dato, & de pace cum iisdem facta, desumpsit quidem Socrates ex Rufini libro II. cap. 6. sed non servavit ordinem Rufini: Rufinus enim id retulit sub initium Episcopatus Lucii; post Edessenorum persecutionem, non sub Valentis exitum. Atque ego sententiam Rufini sequi malim, quam Socratis atque Sozomeni. Movet me id, quod ait Socrates, Maviam Reginam, facta cum Romanis pace, despondisse filiam suam Victori Magistro militum. Atqui Victor sob exitum Imperii Valentis, nimium proventus erat aetate, ut de ducenda uxore adhuc cogitare.

In Caput XXXVII.

Πίστου τε ἱπτανιθόντ. Scribendum est πιστου τε ἱπτανιθόντ, & tollenda finalis distinctio, quae ante haec verba apposita est. Eamque lectionem secutus videtur Epiphanius.

In Caput XXXVIII.

A Junia. Et ipso anno profectus est Valens Aug. ex urbe ad Fossatum die 3. Idus Junias.

Page 255. Καὶ ὑπεβαίη. Legendum est ὑπεβαίη. lidem porro dies notantur in Fastis Idatii: Valente VI. & Valentiniano II. His Coss. ingressus est Valens Aug. ab Oriente Constantinopolim die 3. Kalend.

τῆς διακοσῆς. Scribendum est διακοσῆς. Sic Antiquarii brevitatis studentes, scribere solebant hæc vocabula. Nam & διακοσὸν scribebant & τριακοσὸν pro διακοσῆς & τριακοσι. εφ.

HENRICI VALESII ANNOTATIONES IN LIBRUM QUINTUM HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SOCRATIS SCHOLASTICI.

In Proœmium.

Page 259. Εχ' τ' μὴ σχολάζειν. Lego ἐκ τ' αἰ' σχολάζειν. In suaavis enim est & odiosa particule negativæ repetitio, cum præcedat: τ' πῶς ἐν τῷ γ' ἀνοήτως μὴ προσκορεῖς γυβῶσιν. Post hæc enim verba sequi debet affirmatio.

In Caput II.

Page 260. Νόμος τῆς Ἰθαίας. Hanc Gratiani legem memorat etiam Sozomenus in libro 7. capite 1. & Theodorus in libro 5. capite 2. qui Saporem Magistrum militum à Gratiano in Orientis partes missum esse dicit, ut eam legem executioni mandaret. Id autem contigit anno Christi 378. Ea lex Gratiani hodie non exstat. Ejus tamen videtur fieri mentio in lege quinta, codice Theodosiano de fide Catholica.

In Caput VII.

Page 263. Γρηγόριος ὁ ναζιανζῶ μὲν ἐπιτοῦς. Credidit scilicet Socrates, Gregorium ab Episcopatu Nazianzeno translatum fuisse Constantinopolim. Quia in sententia fuerunt alii quoque complures. Gregorius tamen nunquam Episcopus fuit Nazianzi, sed tantum adjutor fuit patris sui Gregorii in Episcopatu Nazianzeno, illuc à patre jam grandævo accitus ex solitudine, in quam post susceptum simul ac repudiatum Sasimorum Episcopatum sese contulerat, anno Christi 371, ut notavit Baronius.

ἀναστανὸν ὀνόμασιν. Non assentior Socrati, qui Ecclesiæ illi in qua Gregorius Nazianzenus verbum Dei prædicare solitus erat Constantinopoli. Anastasii vocabulum à subsecutus Imperatoribus inditum esse scribit. Immo ætate ipsius Gregorii jam vocabatur Anastasia, ut patet tum

A ex oratione ipsius Gregorii, in qua nominatim valedicit Anastasie & Apostolis; tum ex carmine elegiaco de infomnio Anastasie. Vide Baronium ad annum Christi 378.

ὁ βασιλεὺς τῆς ἐκκλησίας χειρίζει. Longe aliam lectionem reperimus in codicibus nostris Florentino & Sfortiano. Sic enim ambo scriptum habent, ἐκκλησιῶν χειρίζει. Quam scripturam secutus est Epiphanius Scholasticus, ut ex versione ejus appareat. Ita enim ille vertit: Quia igitur Imperator Ecclesiis opus habet. Nicephorus tamen vulgatam lectionem tuetur. Nam pro χειρίζει habet, ἡμεῖς ἐξελάμεν. Mihi quidem scripta lectio magis placet.

In Caput VIII.

Θεσσαλονίκης ἀρχολίος. In codice Sfortiano hic, & supra in capite 6. hujus libri ἀρχολίος scribitur. Atque ita Latini fere eum appellant. Sic enim Ambrosius, & Prosper in Chronico, & Jordanes in libro de successione regnorum eum nominant. Ascholus tamen fere vocatur à Græcis. Hic est Ascholus, de cujus obitu & virtutibus ac miraculis scribit Beatus Ambrosius in epistola 59. ad clerum Thessalonicensem. Ubi & Anyfium discipulum ei successisse dicit.

καὶ ὅτι ἔσπερ πολλῶν γένηται κοινωνία ἀδελφότητος ἐποικήσαντες. Vide quæ supra notavit Socrates in capite quarto hujus libri.

καίτοι πῶς τῷ παλαιῶν. Malim scribere καὶ τότε πῶς τῷ παλαιῶν &c. Quam emendationem confirmat Nicephorus. Sic enim habet: καὶ δὲ πάντων ὡς οἰκεῖν θαυμαζόμενον, πῶς καὶ τὰ 3 πῶς τῷ παλαιῶν χειρίζων ἀρχιεπ.

ὡς ἡ κωνσταντινουπόλιος ἐπίσκοπος. Hoc Canone Patres Synodi Constantinopolitanæ Episcopo Constantinopolitano secundiloci prærogativam tribuerunt post Episcopum urbis Romæ, ut

H ij